

Bene Zoltán

A háború gyermekei

Kontra Ferenc: Az álom hídja című regényéről, amely elnyerte a Magyar Művészeti Akadémiai Irodalmi Tagozatának 2018. Év Legjobb Könyve Díját

Amikor hidak már csak az álmokban feszülnek két part között, akkor az embereknek tényleg csak az a – valódinak aligha nevezhető – választásuk marad, amit azzal a rossz szájízű mondattal szoktak leírni, hogy „megszöksz vagy megszőksz.” Kontra Ferenc új regénye, *Az álom hídja* egy ilyen világban játszódik. Egy meg nem nevezett városban, egy meg nem nevezett háborúban és utána. Nyilvánvalóan egy délszláv államban, nyilvánvalóan a múlt század végén és utána. Nyilvánvalóan Újvidéken, ahol 1999. április 3-án a NATO lebombázta a Žeželj-hidat, amelynek helyén csak 2018 őszén avattak egy újat. És ezek az adatok nyilvánvalóan úgy lényegesek, hogy közben a regény szempontjából voltaképpen nem is azok. Mert Kontra Ferenc regénye bármely háborúról szólhatna. A mindenkori háborúról szól. A kiszolgáltatottságról, a vállalhatatlan következmények vállalásáról, a veszteségekről, a múlt lezárhatatlanságáról. Az áldozatokról, a vesztesekről. És rajtuk keresztül azokról is, akik a veszteségeket okozzák. *Az álom hídja* háborús regény.

Egyszersmind egymásba fonódó történetek titokzatos kertje, amely kertben akkorra kerül a helyére minden, amikorra keresztül-kasul bejártuk. Kontra Ferenc már az előző kötetében, az *Angyalok regényé*-ben is alkalmazta ezt a technikát: a fejezetek gyakorlatilag önálló novellák, amelyek különféle kapcsolódási pontok révén fűződnek egymáshoz. Ám míg az jóval szélesebbre tárta a mű belső idejét és terét, addig ennek a könyvnek az ideje jól behatárolható (az ezredforduló), s a tere is szűkebbre szabott, mint az előző köteté – még ha földrajzi értelemben nem is föltétlenül szükséges szűkre szabnunk. A regény tere ezúttal egy folyóparti, háború sújtotta város, a történet legfontosabb szervező ereje pedig egy egészségügyi intézmény, jelesül egy gyermekkórház. A könyv szereplői, akiknek sorsát egybe szövi a végzet, ahogyan a történeteiket, mind kötődnek ehhez a kórházhoz, amely menedék is, börtön is. Hatalmas, meseszerű

park közepén emelkedik ez az épület, fizikai értelemben a városban, valójában a városon kívül. Itt mások a törvényszerűségek, mint odakinn, itt az idő másképpen múlik, mint máshol, itt mindent beleng a titok, amely egyrészt izgalmas helyzetet teremt, mert lehetőségeket rejt, másrészt nyomasztó, mert megfoghatatlan, fenyegető és bizonytalan. A regény szereplői a gyerekkórházban élő gyerekek, majd kamaszok, végül felnőttek és a gyerekkórház személyzete, illetve a rokonságuk, emberi kapcsolataik szövevényes hálója. A történetek narrátora egy a gyermekkórházhoz kötődő személyek közül. A nevét nem ismerjük. Ahogy a többiek valódi nevét se nagyon. Szinte mindenki beceneven, gúnynéven, ragadványnéven szerepel. A szereplők kapcsolata a valósággal ugyanolyan, amilyen a nevük. Nem a hagyományos módon reálisak, nehéz lenne őket állampolgárként, adóazonosító jellel rendelkező, gondosan nyilvántartott személyként elképzelni. Inkább ideiglenségek, kívülállóak, a peremre szorultak. Maga a gyerekkórház is a peremlét megtestesült szimbóluma. A gyerekkórház bűvkörében élők mind sérültek. Lelkileg mindenképpen, ám sokszor testileg is azok. Legyenek orvosok vagy betegek, gyerekek vagy felnőttek, nők vagy férfiak, mindannyiukon szükségképpen letörölhetetlen nyomokat hagyott a háború. A traumák változatosak és sokfélék. Akad, aki úgy megy, „mintha derékig a vízben járna, és mintha valami gátolná a mozgásban”, persze, ő is a „gyermekkórházban nőtt fel, ottfelejtették, mert selejtes lett”, saját magát is kriplinek nevezi; van, akit a krokodil tekintete kísért, miután egy alkalommal a folyóparti nádasban krokodilt vélt látni, ahogy tátott szájjal tovasuhan az iszapban. És egytől egyig mindenkinek „várakozás és keserűség kérgesedett” a lelkére. A megtapasztalt erőszak óhatatlanul agresszívvé tette a gyermekkórház vonzásában-taszításában vergődőket, akik szinte kivétel nélkül ragadtak benne a (hol a világ, hol egymás, hol önmaguk felé irányuló) terrorban, talán egyedül az elbeszélő volt

képes kilépni az ördögi körből – pontosan az elbeszélés által.

A háború végül hiába ér véget, a hidak nélküli világban cudar nehéz élni. Normálisan, elfogadhatóan gyakorlatilag lehetetlen. Egy apátiába süllyedt, empátia nélküli társadalomban vegetál itt mindenki. Ahol a „megszoksz vagy megszöksz” közhelye értelmezhetetlen. Mert megszokni nem lehet. Vergődni benne, kínlódni, fuldokolva küzdeni a levegőért – igen; megszokni – soha.

Pontosan ezért akar szinte mindenki elmenni a lebombázott hidak vidékéről. Azonban még akiknek valahogy sikerül is, azok sem lesznek boldogok soha. Mert az ő múltjukkal, az ő tapasztalataikkal, az ő történeteikkel a beilleszkedés sehol a világon nem lehetséges, a stigmától nem sikerül megszabadulni sem Ausztriában, sem Skandináviában (főként az utóbbi tájakra vándorolnak a gyerekkórház lakói és dolgozói), sem másutt. Az elembertelenítő háború, amit a civil lakosságnak, egy bombázott város lakóinak el kellett viselnie, az elembertelenítő háború nem ereszt többé. Mert igazi hidak csak az álmokban vannak már...

(Magyar Napló, 2018)